

LA MEVA AMIGA WANDA RAMOS
Isidor Cònsul

Sempre que coincidíem en saraus internacionals vinculats de lluny o de prop amb les activitats del PEN Club, la Wanda Ramos em duia una ampolla de moscatell Favaios amb la recomanació de guardar-la a la nevera i prendre'l fresc com un aperitiu dolç. En tinc encara un parell d'encetades perquè no m'he acabat d'acostumar als aperitius dolcents, però aquesta era una de les seves targetes de presentació: viatjava a les trobades internacionals amb les maletes plenes d'ampolles de Favaios només per exercir el goig de repartir-les entre els amics amb un somriure ample, una simpatia encomanadissa i una immillorable disposició per al treball.

La vaig conèixer a finals dels vuitanta traçant vitalitat i un optimisme militant que la va convertir en una important peça d'encaix dins del comitè de "Traduccions i Drets Lingüístics". Forçant la memòria i remenant fotografies d'anys enrere, la veig, en alenades successives de records, en reunions a Madeira i a Sant Jaume de Galícia, a Palma de Mallorca, l'hivern de 1993, i a Barcelona, el juny de 1996. La darrera vegada fou a Pamplona, la primavera de 1997, on la seva sensibilitat per les minories lingüístiques es va disfressar de comunicació sobre les característiques i la situació del *mirandès*, una llengua de cinc mil parlants, a Miranda de Douro, que no és altra cosa que la realitat d'una comunitat lleonesa transplantada a aquesta zona de Tras os Montes i que ha conservat, enllà dels segles, els trets fonamentals de l'antiga llengua lleonesa.

Nascuda a Angola, l'any 1948, participà activament, com a poeta, en la renovació de la poesia portuguesa dels setanta. (títols i llibres) Compartíem la complicitat de ser de la mateixa quinta i alguna vegada havia esplaiat parlat del desgavell dels seus anys joves en aquella Lisboa de canvi galopant engrescada per la revolta dels clavells. Va patir l'adversitat d'un parell de trencaments de cor que li feren molt de mal, però que la prepararen, en definitiva, per al recer d'estabilitat que fou Antonio, el tercer marit, al costat del qual la seva veu creadora havia començat a trobar l'assossegament de la maduresa. haviat'arribada vensentimentals que l'havien endurit fins que al seu horitzó va aparèixer l'estabilitat Antonio trencament trencadad